

Almanya'da Yaşayan 15-19 Yaş Türk Gençlerinin Eğitim Sorunlarına İlişkin Bir İnceleme (Kuzey Ren Vestfalya Örneği)

Soner Mehmet ÖZDEMİR¹
Halis BENZER²
Oktay AKBAŞ³

Geliş Tarihi: 19.11.2007

Yayına Kabul Tarihi: 04.11.2008

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Almanya'da yaşayan 15-19 yaş arası ortaöğretim çağındaki Türk öğrencilerinin eğitimle ilgili sorunlarını betimlemektir. Araştırmada çalışma grubunu Almanya'nın Kuzey Ren Vestfalya eyaletine bağlı Lünen şehrindeki ortaöğretim okullarında öğrenim gören 15-19 yaş arasındaki 197 Türk öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmanın verilerini toplamak amacıyla Türk öğrencilerin eğitimle ilgili sorunlarını kapsayan bir ölçek geliştirilmiştir. Araştırmada Türk öğrencilerin büyük kısmı Almanca okuma, yazma, anlama ve konuşma düzeylerinin genelde iyi olduğunu, öğrencilerin üçte bire yakını ise Almanca gramer düzeylerinin orta ve çok az düzeyinde olduğunu belirtmiştir. Çalışmada ayrıca, öğrencilerin yarısından daha fazlası okullarındaki öğretmenlerin kendilerine karşı tutumlarının oldukça olumlu olduğunu, öğrencilerin beşte ikine yakını okul yöneticilerinin genelde kendilerine Alman öğrenciler kadar eşit davrandıklarını, yaklaşık üçte ikisi okullarındaki imkanlardan eşit yararlanabildiklerini ifade etmişlerdir. Bunun yanında, Türk öğrencilerin dörtte üçü okudukları okullardan memnun olduklarını belirtirken, yarısından daha fazla bir bölümü ise mezun olduktan sonra rahatça iş bulabileceklerini düşünmektedirler.

Anahtar Kelimeler: Almanya'daki Türk öğrenciler, Eğitim Sorunları, Almanca

Educational Problems of Turkish Students Who Are Between 15-19 Living in Germany (A North Rein Westfalen Sample)

ABSTRACT

This study aims to determine educational problems of Turkish students who are between 15 and 19 years old living in Germany. Sample of the study consisted of 197 Turkish students at secondary education level in Lunen, North Rein Westfalen in Germany. An instrument related to Turkish students' educational problems has been developed to collect data in the study. In this study, most of Turkish students claim their level of German reading, writing, understanding and speaking is quite high, while about one-third of them express that their German grammar levels are moderate or low. Furthermore, more than half of Turkish students indicate their teachers have positive attitudes towards them, almost two-fifth of students state that school administrators behave equally to them like other German students and two-third of them express that they benefit from school facilities equally. Moreover, three-fourth of Turkish students state they are satisfied with their schools and more than half of them think that they can find a job easily after graduation.

Keywords: Turkish students in Germany, educational problems, German

¹ Yrd.Doç.Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğt. Bil. Böl., EPÖ Anabilim Dalı, Kırıkkale, sonerozdemir@kku.edu.tr

² Yrd.Doç.Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Kırıkkale, halis-benzer@gmx.de

³ Yrd.Doç.Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğt. Bil. Böl., EPÖ Anabilim Dalı, Kırıkkale, oktayakbas@kku.edu.tr

GİRİŞ

Göç, ekonomik, siyasi, ekolojik veya bireysel nedenlerle, bir yerden başka bir yere yapılan ve kısa, orta veya uzun vadeli geriye dönüş veya sürekli yerleşim hedefi güden coğrafik, toplumsal ve kültürel bir yer değiştirme hareketidir (Yalçın, 2004:13). Göç, ulusal sınırlar içinde olabileceği gibi ulusal sınırların ötesine, hatta kıtalar ötesine de taşabilmektedir. Göçler her durumda yerleşik kültürden ayrılmaya, yeni kültürle karşılaşma olduğu için bireyde uyum problemleri yaratmaktadır. Bu durum iç ve dış göç için de geçerlidir. Ancak, dış göçte kültürel farklılıklar daha fazla olduğu için problemler de artmaktadır. İkinci dünya savaşı sonrası Avrupa ülkelerinin siyasi ve ekonomik yapılarında meydana gelen değişimler göç hareketlerini hızlandırmıştır. Elinde iş gücü fazlası bulunan Türkiye, Batı Avrupa ülkelerine, özellikle Federal Almanya'ya iş gücü gönderilmesine razı olmuş, fakat bu iş gücü akımının sürat kazanacağı, yüz binlerce Türk insanının göçe katılacağını tahmin edememiştir. Bunun sonucunda 1970'li yılların başında Türk iş gücü akımı doruk noktasına ulaşmıştır (Özdemir,1988:8).

Yurt dışına göç eden insanlar, ilk başlarda bu göçü geçici olarak algılamışlar ve azami ekonomik tasarruf ile ülkelere geri dönmeyi düşünmüşlerdir. Bu süreçte düşünüldüğü gibi geri dönüşler olmuş ancak Türk göçmenlerin büyük bir çoğunluğu geri dönmemiş, gittikleri ülkelerde kalmayı tercih etmişlerdir. Türk işçileri son yıllarda yatırımlarını buldukları ülkelere yapmaya başlamışlar ve çalıştıkları ülkelerde kalıcı olma, hatta o ülkenin vatandaşı olma yolunu seçmişlerdir. Özellikle yaşadıkları ülkelerde doğup büyüyen ve o ülkenin vatandaşı olma hakkını kazananlarda bu durum daha da açıktır. Ancak, bu vatandaşlarımızın büyük kısmı bir yandan o ülkelerin kültürel ve sosyal yapısına gittikçe uyum sağlamakla birlikte, kendi kültürel değerlerini benimseyip bunu korumak istemektedirler. Kendi kültürlerinden, dil ve dinlerinden farklı bir ülkede yaşayan Türkler doğal olarak birçok sorun yaşamaktadırlar. Avrupa'da özellikle de Almanya'da yaşayan Türk vatandaşlarının sosyal, ekonomik ve kültürel birçok sorunu bulunmaktadır. Bireyi sosyalleştirme, değerler kazandırma, mesleki bilgi ve beceriler ile donatma gibi amaçları olan eğitim kurumlarında da bir çok sorunla karşılaşmaktadır. Bu sorunlardan bazılarını aşağıda değinilmektedir.

Almanya'da Yaşayan Türklerin Eğitim Problemleri

Almanya'da öğrenim gören Türklerin kültürel farklılıklardan, Alman toplumunun yabancılarla karşı önyargılı tutumlarından, Türkçe ve Almanca yetersizliğinden, Alman eğitim sisteminin yapısından, mesleki yeterlilik eksikliğinden ve işsizlikten kaynaklanan birçok problemleri vardır. Bu çalışmada Almanya'da ortaöğretim kurumlarında öğrenci olan gençlerin Almanca dil bilgisi, Alman eğitim sisteminin yapısı, Alman öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin Türk öğrencilere karşı tutumları ve mesleki yeterlikler ve istihdam konularındaki sorunları araştırılmıştır.

Almanca Yetersizliği

Yurtdışında yaşayan Türk çocukları bir yandan ulusal kimliklerini kazanmak için ana dilleri olan Türkçe'yi, bir yandan da okulda öğretim dili olan Almanca'yı öğrenmek zorundadırlar. Sağlam'ın (1991:21) aktardığına göre, ana dilini iyi kavramış bir kişinin yabancı bir dili daha iyi kavradığı kanıtlanmıştır. Düşüncenin yaratıcısı dil olduğundan, bireyin düşüncesinin geliştirilmesi ve değiştirilmesinin önkoşulu, ana dilin ve toplumda konuşulan dilin birey tarafından etkili bir şekilde öğrenilmesidir. Türk çocuklarının büyük bir çoğunluğu okulöncesi eğitiminden yararlanmadıkları için Alman dilini geç öğrenmektedirler. 1979 yılına ait bir raporda Türk çocuklarının %85'inin (Sağlam, 1988:11), günümüzde ise %79'nin okulöncesi eğitimden yararlanmadığı

görülmektedir (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2007). Okulöncesi eğitimde okullaşma oranının düşük olmasında kurumların yapısından ve her iki toplumdaki kaynaklanan problemler vardır. Bu gibi etkenlerden dolayı, Türk ailelerinin çocuklarını okul öncesi eğitim kurumlarına gönderme oranı düşük kalmaktadır. Bir başka önemli nokta ise, yuvalardaki yabancı çocuk oranı yükseldiğinde Alman velilerin tepki göstermesi ve çocuklarını yuvadan almasıdır. Bu durum yuvaların yabancı kontenjanları koymalarına ve sınırlamalara neden olmuştur (Tezcan, 2000:19).

Türk öğrencilerinin Almanca'larını geliştirememelerindeki diğer bir problem ise, 1964 yılından sonra yabancı öğrencilerin Almanca'larını geliştirmek için oluşturulan hazırlık sınıflarının tam olarak amacına hizmet edememesidir. Tezcan (2000:20) bazı öğrencilerin bu sınıflarda 1-2 yıl yerine 4-5 yıl gibi uzun süreler hazırlık sınıflarında kaldıklarını belirtmektedir. Hatta bazı Türk çocukları zorunlu eğitim yıllarını bu sınıflarda tamamlayarak hiçbir diploma almadan okul dışına itilmektedir. Ayrıca bu okullarda görevli öğretmenlerin yabancılara Almanca öğretmek üzere yetiştirilmedikleri ve niteliklerinin yeterli olmadığına dair görüşler de mevcuttur.

Almanya'da yabancı öğrencilerin Alman dilini öğrenme ve Alman okullarını bitirme yeterliliğine ulaşmaları ve ana dillerini koruyup geliştirmeleri için; Almanca hazırlık sınıfları oluşturma, hem Almanca'nın hem de ana dilde içerik verilen iki dilli sınıflar oluşturma, yabancı öğrenci sayısının az olduğu durumlarda yoğun dil kursları verme ve olağan sınıflardaki öğrencileri takviye derslerine katma gibi bir dizi tavsiye niteliğinde kararlar alınmıştır (Sağlam, 1988:8). Almanya'da doğmuş ve büyümüş genç kuşakta Almanca yetersizliği geçmişe nazaran azalmıştır. Berlin Büyükelçiliğinin birçok araştırma sonucunun derleyerek Almanya'da yaşayan Türklerin %13'ünün Almanca'sının yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Alman Eğitim Sisteminin Yapısı

Alman okul sisteminin diğer bir çok Avrupa ülkesinde olduğu gibi, seçkin ve okullar arasında geçiş yönünden katı bir hiyerarşiye dayalı olduğu dikkati çekmektedir. Bu eğitim sistemi, yabancı işçi çocuklarına karşı daha da katı biçimde işlevini yerine getirmektedir (Aytaç,1979:103). Bu durum, Türk çocuklarının okula devam etme oranlarına bakıldığında açıkça görülmektedir. 2004 verilerine göre Türk öğrencilerinin Alman okullarındaki oranları şöyledir:

Tablo 1: 2004 yılında Alman Okullarına Devam Eden Türk Öğrencilerinin Sayısı

Okullar	Sayı
Temel Eğitim Hazırlık Sınıfları	1.999
Okulöncesi Eğitim	4.267
İlkokul	170.236
Temel eğitim	111.237
Çok yönlü eğitim veren okullar	2.942
Ortaokul	38.787
Lise	22.792
Karma okullar	34.515
Akşam okulları ve kolejler	3.132
Özel Eğitim	28.211
Meslek okulları	78.051
Toplam	496.169

(Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,2005)

Tablo incelendiğinde, Almanya'daki Türk çocukları içinde en yüksek okullaşma oranının ilkökul seviyesinde olduğu görülmektedir. 2004 yılında Almanya'da 28.867 çocuk doğduğu bilgisinden hareketle, Türk çocuklarının anaokulunda ve hazırlık sınıflarındaki okullaşma oranın beşte bir (%21) seviyesinde olduğu söylenebilir. Toplam öğrencilerin ancak %4,45'i liselerde eğitim görmektedir. Arslan'a (2006:240) göre Türk çocuklarının ilkökul düzeyinde sayısal olarak artan varlığına rağmen, lise eğitiminde ve üniversitede %1 oranında temsil edilme pozisyonu aşılammıştır. Tabloda dikkati çeken bir diğer önemli veri ise Türk çocuklarının özel eğitim gerektiren okullardaki sayısıdır. 2004 verilerine göre, Almanya'da okula giden toplam 496.169 öğrenciden, 28.211'i özel eğitim gerektiren okullara devam etmektedir. Bu ise Alman eğitim sisteminde bulunan her 100 Türk öğrenciden 5,68'inin Sonderschule'lerde eğitim gördüğü anlamına gelmektedir. Aynı oran Almanya'da bulunan Yunanlılarda %4,9'dur (Berlin Büyükelçiliği, 2002). Öğrenme zorluğu çeken çocukların bulunduğu bu okullara gidenlerin oranının yüksek olma nedenleri arasında, Alman standart ve normlarına göre hazırlanmış zeka testleri, Almanca yetersizliği ve ailelerin ilgisizliği sayılabilir (Özdoğan, 1979:59).

Berlin Büyükelçiliğinin (2002) verdiği diğer bir bilgiye göre de, Almanya'da 1999/2000'de üniversiteye devam eden Türk öğrenci sayısı toplam olarak 23.762'dir. Bunlardan 18.988'i Almanya'da yetişmiş gençlerdir. Türk öğrencilerinin önemli sorunlarından birisi de üst öğrenim kurumlarına yeterince devam edememeleridir. Son yıllarda eskiye nazaran yükseköğretime devam etme oranında (her ne kadar Alman öğrencileriyle karşılaştırıldığında çok düşük olsa da) bir gelişme olduğu da göze çarpmaktadır. Türkiye Araştırmalar Merkezi (1995:46) tarafından yapılan bir araştırmada, Almanya'daki Türklerin mavi yakalı işlere değil, beyaz yakalı işlere eğilimlerinin artacağını göstermektedir. Günümüzde Türk çocukları ağırlıklı olarak meslek okullarında öğrenim görmektedirler. Bu durumu oluşturan etkenlerden biri Alman eğitim sisteminden kaynaklanan zorunlu yönlendirme, bir diğer ise Türk ailelerin okul öncesi dönemde ve okulda çocuklarının eğitimlerine gereken ilgi ve önemi vermeyişleridir (Perşembe, 2006:82). Stern (2006) Pisa araştırma sonuçlarından hareketle yaptığı analizde, temel mesleki eğitim veren Hauptschule'lerin neden yabancılarla dolu olduğunu sormuş ve yabancı çocukların eğitim seviyelerinin düşük olduğunu belirtmiştir. Yabancı çocukların eğitim seviyelerinin düşüklüğünü ise okullarında ve ailelerinde destek görmemelerine bağlamıştır (Prothman,2006). Söhn ve Özcan (2006) Kuzey Ren Vestfalya bölgesindeki Alman ve Türk öğrencilerin 2003 itibarıyla okullardaki dağılımlarını karşılaştırmıştır. Buna göre Türk öğrencilerin %41'i Hauptschule'de, %10'u ise Gymnasium'larda öğrenim görürken, Almanların ise %21'i Hauptschule'de, %31'i ise Gymnasium'larda öğrenim görmektedir. Bu sonuçlar Türk öğrencilerin çoğunluğunun temel mesleki eğitim veren okullara gittiğini göstermektedir. Sağlam (1989:6) Alman okullarındaki yabancı öğrenciler içinde sayıca en kalabalık grubu oluşturan Türk öğrencilerin, aynı zamanda Alman eğitim olanaklarından en az yararlanan grup olduğunu belirtmiştir.

Okul Yöneticilerinin ve Öğretmenlerin Türk Öğrencilere Karşı Tutumları

Alman toplumunun yabancılara karşı gösterdiği soğukluk çeşitli araştırmalarla ortaya konmuştur. Özdemir'in (1987:24) aktardığı bilgilerden 1980'lerin başından itibaren Alman toplumunun yarıya yakınının yabancılara karşı olumlu duygular beslemediği anlaşılmaktadır. Konrad Adenauer Vakfı (2002) tarafından gerçekleştirilen araştırmaya göre Türklerin %70'i kendilerine ikinci sınıf vatandaş muamelesi yapıldığı görüşündedir. Perşembe (2004:102) ise genel olarak Almanların üçte birinin yabancılara karşı dışlayıcı yaklaşım içinde olduğuna dair birçok araştırma bulgusunu çalışmasında özetlemiştir. Almanya'da yabancılara sayısının artmasıyla oluşan yabancı düşmanlığı başkalarının farklılığını kabul etmemek ve saygı duymamak temelinde

gelişmiştir. Toplumun genelinde bulunan bu yaklaşım okullara da etki etmiş, yabancıların çoğunlukta olduğu okullara Alman aileleri tavır almaya başlamıştır (Perşembe, 2004:101). Almanya kamuoyundaki yansımaları bakıldığında Müslümanlar (Almanya'daki Müslümanların %80'ni Türkler oluşturmaktadır) insan haklarını benimsemeyen, sorunlu, şiddet eğilimli ve demokrasiden uzak bir topluluk olarak betimlenmektedir (Şen, 2006). Tanrıverdi (2005) ise 11 Eylül saldırıları sonrasında Müslümanlara olan tepkinin arttığı görüşündedir. Okulları, toplumun genelinde oluşan bu atmosferin dışında tutmanın zor olacağı açıktır. Sözen (1997) bu gelişmeler sonucunda okullarda Türk öğrencilerin karıştığı okul içi disiplinsizlik olaylarının arttığını, okullarda zaman zaman gösterilen başkaldırının sebeplerini ise gençlerin, eziklik ya da aşağılanma duygusunda çok haksızlık düşüncesiyle açıkladıklarını ifade etmektedir (Akt.Perşembe, 2004:109).

Meslek Yeterlilikleri ve İstihdam Sorunu

Almanya'daki vatandaşlarımızın işlerini koruyabilmeleri ve işe girebilmeleri mesleki bilgileriyle yakından ilgilidir. Niteliksiz kişilerin iş bulma ihtimali azalmıştır. Türk işçi çocuklarının büyük bir çoğunluğu dokuz yıllık temel eğitim veren okulları bitirmeksizin zorunlu öğrenim çağının dışına çıkmakta, böylece çıraklık eğitim yoluyla dahi meslek edinme olanağını kaybetmektedir (Unat,1979:30). Bunun sonucu olarak eskiden olduğu gibi çoğunlukla fiziksel ağırlığı oldukça yüksek olan mavi yakalı meslekleri icra etmektedirler (Türkiye Araştırmalar Merkezi, 1995:47). 2000 verilerine göre, Almanya'da yabancılar arasında en yüksek işsizlik oranı Türklerdedir. Bu oran %20.2 gibi yüksek bir orandır (Berlin Büyükelçilği,2002). En yüksek işsizlik oranlarının Türkler arasında olmasının nedeni olarak yabancıların çoğunlukla sık sık krize giren sanayi sektörlerinde çalışıyor olmaları gösterilebilir (Türkiye Araştırmalar Merkezi, 1995:48). Meslek ve iş sahibi olamama, ekonomik problemlerin yanı sıra sosyal ve psikolojik problemlere de neden olmaktadır. İşsizlik ve ekonomik sorunlar Türklerin daha fazla dışlanmasını ve yalıtılmasına neden olmaktadır. Özellikle bir meslek ve iş sahibi olmayan gençlerin neden oldukları ve giderek büyük boyutlara erişmesi olası bulunan bu toplumsal sorunların çözümünde, Türk gençlerinin mesleki ve akademik becerilerinin artırılmasının önemi büyüktür (Kumbaraoğlu,1979:46).

Bu bilgiler ışığında çalışmanın ana amacı ve alt amaçları aşağıda verilmiştir.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, Almanya'da yaşayan 15-19 yaş Türk gençlerinin eğitimle ilgili sorunlarını ortaya koymaktır. Bu amaca ulaşmak için, aşağıda verilen alt amaçlar belirlenmiştir.

1. Almanya'da Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören Türk öğrencilerin Almanca yetersizliklerinden kaynaklanan sorunları var mıdır?
2. Almanya'da Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören Türk öğrencilerine bu okullarda görevli öğretmen ve yöneticiler eşit davranmakta mıdır?
3. Almanya'da Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören Türk öğrencilerin okullarına ilişkin memnuniyet düzeyi nedir?
4. Almanya'da Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören Türk öğrencilerin iş bulma konusundaki görüşleri nelerdir?

Tanımlar

Aşağıda araştırmada yer alan öğrencilerin eğitim gördüğü okullar hakkında kısa açıklamalar yapılmıştır.

Hauptschule (Temel Eğitim Okulu): Realschule ve Gymnasium'lara gidemeyecek olan öğrencileri ara mesleklere hazırlar (Sağlam, 1991:6).

Realschule (Ortaokul): Yabancı dil ve fen derslerine ağırlık verilen okullar (Erginer, 2006:258).

Gymnasium (Lise): Bu okulların amacı yükseköğretime öğrenci hazırlamaktır (Demirel, 1998: 79).

Gesamptschule (Çok Amaçlı Okullar): Çok amaçlı okullar. Bu okuldan öğrenciler hem yükseköğretime hem de mesleki öğretime devam edebilirler (Demirel, 1998: 79).

Fachoberschule (Teknik Lise): Bir mesleki branşta öğrencileri daha üst düzeyde kuramsal ve uygulamalı bilgiler, beceriler kazandırmakla görevli okullardır. (Aytaç,1999:76).

Berufschule (Yarı Zamanlı Meslek Okulu): Öğrenciler hem işletmelerde uygulamalı eğitim hem de kuramsal eğitimle yetiştirilirler (Aytaç, 1999:74).

Sonderschule (Özel Öğretim Okulları): Sonderschule'ler çeşitli engeller nedeniyle normal okullarda başarılı olamayan çocuklar ve gençlerin desteklenmesi ve geliştirilmesi için devam edilen özel okullardır (Perşembe, 2004:106).

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma betimsel bir nitelik taşımaktadır ve araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama; olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışan bir modeldir (Kaptan,1995:67).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Almanya'nın Kuzey Ren Vestfalya eyaletinin Lünen Şehrinde yaşayan ortaöğretim düzeyinde öğrenim gören 197 Türk öğrenci oluşturmuştur. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin %32'si Gesamtschule, %17,3'ü Realschule, %16,2'si Gymnasium, %15,7'si Hauptschule, %11,7'si Berufsfachhule, %5,6'sı Fachsule ve %1,5'i ise Sonderschule'de öğrenim görmektedirler.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada, veriler araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan bir ölçekle toplanmıştır. Araştırma grubu ilk olarak Almanya'da yaşayan Türk gençlerinin sorunlarına yönelik olarak literatür taraması yapmıştır. Alan yazın taramasından sonra araştırmanın amacı ve alt amaçları saptanmıştır. Alt amaçlardan hareketle veri toplama aracının alt boyutları oluşturulmuştur. Geliştirilen ölçme aracı uzman görüşlerine sunulmuş gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Gelen uzman görüşleri doğrultusunda veri toplama aracında bulunan maddelerin amaca ve alt amaçlara hizmet edip etmediği, ölçülmek istenen alanla ilgili olup olmadığı belirlenerek ölçeğin iç geçerliliği sağlanmıştır.

Verilerin Toplanması

Çalışma, Kırıkkale Üniversitesi Rektörlüğü ve Almanya'da Kuzey Ren Vestfalya Eyaletinde faaliyet gösteren Glückauf şirketi arasındaki sözleşme gereği, ilgili şirket tarafından desteklenmiştir. Veri toplama aracı araştırmacılar tarafından örneklemde bulunan gençlere Almanya'da yüz yüze uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen veriler, SPSS 10.0 (Statistical Packet for Social Sciences) paket programı yoluyla analiz edilmiştir. Almanya'da öğrenim gören Türk gençlerinin eğitim sorunlarına ilişkin bilgilerin değerlendirilmesinde frekans (f) ve yüzde (%) hesaplanmıştır. İki süreksiz değişken arasında anlamlı bir ilişkinin

olup olmadığı kay kare testi ile incelenmiştir. Ancak gözeneklerdeki beklenen değerlerin beşten küçük olan gözenek sayısı %20'den fazla olduğu için sadece çapraz tablo üzerinden frekans ve yüzde kullanılarak yorumlar yapılmıştır (Büyüköztürk, 2002:147). Bu durumun temel nedeni, örnekleme Sonderschule'lerde öğrenim gören öğrenci sayısının az olmasıdır. Bu okulların Alman eğitim sistemindeki özel yeri nedeniyle diğer okullarla birleştirmeye gidilmemiş bağımsız değerlendirme yapılmıştır.

BULGULAR

1. Alt Amaca İlişkin Bulgular

Tablo 2'de öğrencilerin öğrenim gördükleri okullar ile Almanca okuma seviyeleri arasındaki ilişki dağılımı yer almaktadır.

Tablo 2: Öğrencilerin öğrenim gördükleri okullar ile Almanca okuma seviyeleri hakkındaki görüşleri

Okullar	Almanca Okuma Düzeyi					Genel Toplam %
	Çok az	Orta	İyi	Çok iyi		
Hauptschule	N	2	10	7	12	31
	Satır %	6,5	32,3	22,6	38,7	100,0
	Sütun %	66,7	38,5	10,6	11,9	15,8
	Toplam	1,0	5,1	3,6	6,1	15,8
Realschule	N		3	16	14	33
	Satır %		9,1	48,5	42,4	100,0
	Sütun %		11,5	24,2	13,9	16,8
	Toplam		1,5	8,2	7,1	16,8
Gymnasium	N		1	5	26	32
	Satır %		3,1	15,6	81,3	100,0
	Sütun %		3,8	7,6	25,7	16,3
	Toplam		,5	2,6	13,3	16,3
Gesamtschule	N		8	24	31	63
	Satır %		12,7	38,1	49,2	100,0
	Sütun %		30,8	36,4	30,7	32,1
	Toplam		4,1	12,2	15,8	32,1
Berufsschule	N	1	2	9	11	23
	Satır %	4,3	8,7	39,1	47,8	100,0
	Sütun %	33,3	7,7	13,6	10,9	11,7
	Toplam	,5	1,0	4,6	5,6	11,7
Fachoberschule	N		1	3	7	11
	Satır %		9,1	27,3	63,6	100,0
	Sütun %		3,8	4,5	6,9	5,6
	Toplam					
Sonderschule	N		1	2		3
	Satır %		33,3	66,7		100,0
	Sütun %		3,8	3,0		1,5
	Toplam		,5	1,5	3,6	5,6
Genel Toplam	N	3	26	66	101	196
	Satır %	1,5	13,3	33,7	51,5	100,0
	Sütun %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Toplam	1,5	13,3	33,7	51,5	100,0

Tablo incelendiğinde, Gymnasium'larda öğrenim gören Türk gençlerinin Almanca okuma düzeylerinin diğer okullarda öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu okullarda eğitim alan öğrencilerin beşte dördünden fazlası (%81,3) çok iyi derecede Almanca okuma seviyesine sahip olduğunu belirtmiştir. Bunun yanında, Gesamtschule, Fachoberschule ve Berufsschule'de okuyan öğrencilerin büyük bir kısmı da Almanca'yı okuma bakımından oldukça iyi bir düzeyde olduklarını ifade etmişlerdir. Aynı oran Hauptschule'de ve Realschule'de öğrenim gören öğrencilerde beşte ikiye (%38,7-%42,4) düşmektedir. Sonderschule'de ve Hauptschule'de öğrenim gören öğrencilerin ise üçte ikisinin (%32,3-%33,3) Almanca'yı

okuma yönünden orta düzeyde olduğu görülmektedir. Tablo'da yer alan bulgular okul türü dikkate alınmadan yorumlandığında, öğrencilerin yarısının Almanca okuma düzeyinin çok iyi (%51,5), üçte birinin iyi (%33,7), % 13,3'ünün orta ve % 1,5'inin ise çok az düzeyinde olduğu görülmektedir.

Tablo 3'te öğrencilerin öğrenim gördükleri okullar ile Almanca yazma seviyeleri arasındaki ilişki dağılımı verilmiştir.

Tablo 3: Öğrencilerin öğrenim gördükleri okullar ile Almanca yazma seviyeleri hakkındaki görüşleri

Okullar	Almanca Yazma Düzeyi					
		Çok az	Orta	İyi	Çok iyi	Genel Toplam %
Hauptschule	N	2	6	14	8	30
	Satır %	6,7	20,0	46,7	26,7	100,0
	Sütun %	40,0	27,3	15,6	10,4	15,5
	Toplam %	1,0	3,1	7,2	4,1	15,5
Realschule	N		4	18	11	33
	Satır %		12,1	54,5	33,3	100,0
	Sütun %		18,2	20,0	14,3	17,0
	Toplam %		2,1	9,3	5,7	17,0
Gymnasium	N		2	9	21	32
	Satır %		6,3	28,1	65,6	100,0
	Sütun %		9,1	10,0	27,3	16,5
	Toplam %		1,0	4,6	10,8	16,5
Gesamtschule	N	3	5	31	24	63
	Satır %	4,8	7,9	49,2	38,1	100,0
	Sütun %	60,0	22,7	34,4	31,2	32,5
	Toplam %	1,5	2,6	16,0	12,4	32,5
Berufschule	N		2	13	8	23
	Satır %		8,7	56,5	34,8	100,0
	Sütun %		9,1	14,4	10,4	11,9
	Toplam %		1,0	6,7	4,1	11,9
Fachoberschule	N		2	4	4	10
	Satır %		20,0	40,0	40,0	100,0
	Sütun %		9,1	4,4	5,2	5,2
	Toplam %		1,0	2,1	2,1	5,2
Sonderschule	N		1	1	1	3
	Satır %		33,3	33,3	33,3	100,0
	Sütun %		4,5	1,1	1,3	1,5
	Toplam %		,5	,5	,5	1,5
Genel Toplam	N	5	22	90	77	194
	Satır %	2,6	11,3	46,4	39,7	100,0
	Sütun %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Toplam %	2,6	11,3	46,4	39,7	100,0

Tablo 3'te öğrencilerin öğrenim gördükleri okullar ile Almanca yazma seviyeleri arasındaki ilişki dağılımında görüldüğü gibi, Gymnasium'larda öğrenim gören Türk gençlerinin Almanca yazma seviyelerinin diğer okullarda öğrenim gören öğrencilere göre daha iyi düzeyde olduğu dikkati çekmektedir. Bunun yanında, Gesamtschule, Fachoberschule ve Berufschule'de okuyan öğrencilerin Almanca yazma düzeylerinin oldukça iyi olduğu görülmektedir. Buna karşılık, Hauptschule ve Fachoberschule'de öğrenim gören öğrencilerin beşte biri (%20) ve Sonderschule'de öğrenim gören öğrencilerin ise üçte biri (%33,3) Almanca yazma seviyelerinin orta düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Okul türü dikkate alınmadan değerlendirme yapıldığında, öğrencilerin yaklaşık beşte ikisi (%39,7) çok iyi, yarıya yakını (%46,4) iyi seviyesinde Almanca yazma becerisine sahip olduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 4'te öğrencilerin öğrenim gördükleri okullar ile Almanca anlama seviyeleri arasındaki ilişki dağılımı yer almaktadır.

Tablo 4'teki öğrencilerin öğrenim gördükleri okullar ile Almanca anlama seviyeleri arasındaki ilişki dağılımı incelendiğinde, Almanca okuma ve yazma düzeyi ile ilgili bulgularda olduğu gibi, Almanca anlama bakımından yine Gymnasium'larda öğrenim gören Türk gençlerinin diğer okullarda öğrenim gören öğrencilere göre daha iyi düzeyde olduğu görülmektedir. Bu okulda okuyan öğrencilerin dörtte üçü (%75) Almanca'yı çok iyi düzeyde anladıklarını belirtmiştir. Buna karşın, Hauptschule ve Fachoberschule'de okuyan öğrenciler ise Almanca anlama seviyelerinin en az olduğunu belirten öğrencilerdir. Tabloya genel olarak bakıldığında, öğrencilerin büyük bir kısmının Almanca'yı anlamakta herhangi bir sorun yaşamadıkları görülmektedir. Okul türü dikkate alınmadan değerlendirme yapıldığında öğrencilerin yarıdan daha fazlası Almanca anlama düzeylerinin çok iyi (%54,1), yaklaşık beşte ikisi (%38,8) iyi olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 4: Öğrencilerin öğrenim gördükleri okullar ile Almanca anlama seviyeleri hakkındaki görüşleri

Okullar	Almanca Anlama Düzeyi					Genel Toplam %
	Çok az	Orta	İyi	Çok iyi		
Hauptschule	N	5	11	15	31	
	Satır %	16,1	35,5	48,4	100,0	
	Sütun %	35,7	14,5	14,2	15,8	
	Toplam %	2,6	5,6	7,7	15,8	
Realschule	N	2	15	16	33	
	Satır %	6,1	45,5	48,5	100,0	
	Sütun %	14,3	19,7	15,1	16,8	
	Toplam %	1,0	7,7	8,2	16,8	
Gymnasium	N		8	24	32	
	Satır %		25,0	75,0	100,0	
	Sütun %		10,5	22,6	16,3	
	Toplam %		4,1%	12,2	16,3	
Gesamtschule	N	4	26	33	63	
	Satır %	6,3	41,3	52,4	100,0	
	Sütun %	28,6	34,2	31,1	32,1	
	Toplam %	2,0	13,3	16,8	32,1	
Berufsschule	N	2	9	12	23	
	Satır %	8,7	39,1	52,2	100,0	
	Sütun %	14,3	11,8	11,3	11,7	
	Toplam %	1,0	4,6	6,1	11,7	
Fachoberschule	N	1	5	5	11	
	Satır %	9,1	45,5	45,5	100,0	
	Sütun %	7,1	6,6	4,7	5,6	
	Toplam %	,5	2,6	2,6	5,6	
Sonderschule	N		2	1	3	
	Satır %		66,7	33,3	100,0	
	Sütun %		2,6	,9	1,5	
	Toplam %		1,0	,5	1,5	
Genel Toplam	N	14	76	106	196	
	Satır %	7,1	38,8	54,1	100,0	
	Sütun %	100,0	100,0	100,0	100,0	
	Toplam %	7,1	38,8	54,1	100,0	

Tablo 5'te öğrencilerin öğrenim gördükleri okullar ile Almanca konuşma düzeyleri arasındaki ilişki dağılımı verilmiştir.

Tablodaki öğrenim görülen okullar ile öğrencilerin Almanca konuşma seviyelerine ilişkin dağılım incelendiğinde, Gymnasium'larda öğrenim gören Türk gençlerinin diğer dil alanlarında olduğu gibi, Almanca konuşma seviyelerinin de diğer okullarda öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin hiçbiri Almanca konuşma seviyelerini çok az olarak belirtmemiştir. Buna karşılık, Fachoberschule'de okuyan öğrencilerin dörtte birden fazlası (%27,3), Hauptschule ve Realschule'de öğrenim gören öğrencilerin de yaklaşık beşte biri (%19,4-%18,2) Almanca konuşma düzeylerini

orta olarak belirtmiştir. Tablodaki bulgular okul türü dikkate alınmadan değerlendirildiğinde, öğrencilerin beşte dördünden fazlasının (%87,7) çok iyi ve iyi seviyesinde Almanca konuşma becerisine sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 5: Öğrencilerin öğrenim gördükleri okullar ile Almanca konuşma seviyeleri hakkındaki görüşleri

Okullar	Almanca Konuşma Düzeyi					Genel Toplam %
	Çok az	Orta	İyi	Çok iyi		
Hauptschule	N	6	10	15	31	
	Satır %	19,4	32,3	48,4	100,0	
	Sütun %	25,0	11,8	17,4	15,9	
	Toplam %	3,1	5,1	7,7	15,9	
Realschule	N	6	16	11	33	
	Satır %	18,2	48,5	33,3	100,0	
	Sütun %	25,0	18,8	12,8	16,9	
	Toplam %	3,1	8,2	5,6	16,9	
Gymnasium	N		12	20	32	
	Satır %		37,5	62,5	100,0	
	Sütun %		14,1	23,3	16,4	
	Toplam %		6,2	10,3	16,4	
Gesamtschule	N	7	28	27	62	
	Satır %	11,3	45,2	43,5	100,0	
	Sütun %	29,2	32,9	31,4	31,8	
	Toplam %	3,6	14,4	13,8	31,8	
Berufsschule	N	2	13	8	23	
	Satır %	8,7	56,5	34,8	100,0	
	Sütun %	8,3	15,3	9,3	11,8	
	Toplam %	1,0	6,7	4,1	11,8	
Fachoberschule	N	3	4	4	11	
	Satır %	27,3	36,4	36,4	100,0	
	Sütun %	12,5	4,7	4,7	5,6	
	Toplam %	1,5	2,1	2,1	5,6	
Sonderschule	N		2	1	3	
	Satır %		66,7	33,3	100,0	
	Sütun %		2,4	1,2	1,5	
	Toplam %		1,0	,5	1,5	
Genel Toplam	N	24	85	86	195	
	Satır %	12,3	43,6	44,1	100,0	
	Sütun %	100,0	100,0	100,0	100,0	
	Toplam %	12,3	43,6	44,1	100,0	

Tablo 6'da öğrencilerin öğrenim gördükleri okullar ile Almanca dil bilgisi seviyeleri arasındaki ilişki dağılımı yer almaktadır.

Tablo 6'da görüldüğü gibi, Gymnasium'larda öğrenim gören Türk gençlerinin Almanca dil bilgisi düzeylerinin diğer okullarda okuyan öğrencilere göre daha iyi olduğu anlaşılmaktadır. Gymnasium'da öğrenim gören öğrencilerin yarıya yakını (%46,9) çok iyi ve beşte ikiden daha fazlası da (%43,8) iyi düzeyinde gramer bilgisine sahip olduklarını belirtmişlerdir. Gesamtschule ve Hauptschule'de öğrenim gören öğrencilerin yaklaşık beşte ikisi (%37,1-%37,9), Berufsschule ve Fachoberschule'de okuyan öğrencilerin beşte biri (%21,7-%20) Almanca gramerlerinin orta seviyede olduğunu belirtmişlerdir. Okul türü dikkate alınmadan değerlendirme yapıldığında, öğrencilerin yaklaşık üçte biri (%29,7) çok iyi, beşte ikisi (%40,6) ise iyi düzeyde Almanca dil bilgisine sahip olduklarını ifade etmiştir.

Tablo 6: Öğrencilerin öğrenim gördükleri okullar ile Almanca dilbilgisi seviyeleri hakkındaki görüşleri

Okullar	Almanca Gramer Düzeyi					Genel Toplam %
		Çok az	Orta	İyi	Çok iyi	
Hauptschule	N	1	11	13	4	29
	Satır %	3,4	37,9	44,8	13,8	100,0
	Sütun %	20,0	21,2	16,7	7,0	15,1
	Toplam %	,5	5,7	6,8	2,1	15,1
Realschule	N	1	6	16	10	33
	Satır %	3,0	18,2	48,5	30,3	100,0
	Sütun %	20,0	11,5	20,5	17,5	17,2
	Toplam %	,5	3,1	8,3	5,2	17,2
Gymnasium	N		3	14	15	32
	Satır %		9,4	43,8	46,9	100,0
	Sütun %		5,8	17,9	26,3	16,7
	Toplam %		1,6	7,3	7,8	16,7
Gesamtschule	N	1	23	20	18	62
	Satır %	1,6	37,1	32,3	29,0	100,0
	Sütun %	20,0	44,2	25,6	31,6	32,3
	Toplam %	,5	12,0	10,4	9,4	32,3
Berufsschule	N	1	5	11	6	23
	Satır %	4,3	21,7	47,8	26,1	100,0
	Sütun %	20,0	9,6	14,1	10,5	12,0
	Toplam %	,5	2,6	5,7	3,1	12,0
Fachoberschule	N	1	2	4	3	10
	Satır %	10,0	20,0	40,0	30,0	100,0
	Sütun %	20,0	3,8	5,1	5,3	5,2
	Toplam %	,5	1,0	2,1	1,6	5,2
Sonderschule	N		2		1	3
	Satır %		66,7		33,3	100,0
	Sütun %		3,8		1,8	1,6
	Toplam %		1,0		,5	1,6
Genel Toplam	N	5	52	78	57	192
	Satır %	2,6	27,1	40,6	29,7	100,0
	Sütun %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Toplam %	2,6	27,1	40,6	29,7	100,0

2. Alt Amaca İlişkin Bulgular

Tablo 7, öğrencilerin öğrenim gördükleri okullar ile Alman öğretmenlerinin kendilerine karşı tutumları arasındaki ilişkiyi göstermektedir.

Tabloda yer alan öğrencilerin öğrenim gördükleri okullar ile öğretmenlerin öğrencilere karşı tutumlarına ilişkin dağılım incelendiğinde, Fachoberschule'de okuyan öğrencilerin yaklaşık üçte ikisi (%63,6), Hauptschule'de öğrenim gören öğrencilerin üçte bire yakını (%29) ve Gymnasium'larda okuyan öğrencilerin ise beşte birden fazlası (%21,9) okullarında görev yapan Alman öğretmenlerin kendilerine karşı tutumlarının çok iyi olduğunu belirtmişlerdir. Buna karşılık, Sonderschule'de okuyan öğrencilerin üçte ikisi (%66,6), Hauptschule ve Berufsschule'de öğrenim görenlerin ise yaklaşık beşte ikisi (%38,7 - %39,1) öğretmenlerinin kendilerine karşı tutumlarını kısmen iyi olarak belirtmişlerdir. Fachoberschule'de öğrenim gören öğrencilerin yaklaşık beşte ikisi (%36,4), öğretmenlerinin kendilerine karşı tutumlarını biraz iyi şeklinde ve Gesamtschule'de okuyan öğrencilerin ise %16,1'i de öğretmenlerin tutumlarını hiç iyi değil şeklinde ifade etmişlerdir. Elde edilen bu bulgular okul türü dikkate alınmadan değerlendirildiğinde, öğrencilerin yarıdan daha fazlası (%55,7)

öğretmenlerinin kendilerine karşı tutumlarının oldukça olumlu olduğunu ifade ederken, onda birinden fazlası (%16,5) ise olumlu olmadığını belirtmiştir.

Tablo 7: Öğrencilerin öğrenim gördükleri okullar ile öğretmenlerinin kendilerine yönelik tutumlarına ilişkin görüşleri

Okullar	Öğretmenlerin tutumu	Hiç iyi değil	Biraz iyi	Kısmen iyi	İyi	Çok iyi	Genel Toplam %
	N	1	2	12	7	9	31
Hauptschule	Satır %	3,2	6,5	38,7	22,6	29,0	100,0
	Sütun %	9,1	9,5	22,2	9,7	25,0	16,0
	Toplam %	,5	1,0	6,2	3,6	4,6	16,0
Realschule	N		2	10	14	6	32
	Satır %		6,3	31,3	43,8	18,8	100,0
	Sütun %		9,5	18,5	19,4	16,7	16,5
Gymnasium	Toplam %		1,0	5,2	7,2	3,1	16,5
	N		2	8	15	7	32
	Satır %		6,3	25,0	46,9	21,9	100,0
Gesamptschule	Sütun %		9,5	14,8	20,8	19,4	16,5
	Toplam %		1,0	4,1	7,7	3,6	16,5
	N	10	8	13	24	7	62
Berufsschule	Satır %	16,1	12,9	21,0	38,7	11,3	100,0
	Sütun %	90,9	38,1	24,1	33,3	19,4	32,0
	Toplam %	5,2	4,1	6,7	12,4	3,6	32,0
Fachoberschule	N		2	9	12		23
	Satır %		8,7	39,1	52,2		100,0
	Sütun %		9,5	16,7	16,7		11,9
Sonderschule	Toplam %		1,0	4,6	6,2		11,9
	N		4			7	11
	Satır %		36,4			63,6	100,0
Genel Toplam	Sütun %		19,0			19,4	5,7
	Toplam %		2,1			3,6	5,7
	N		1	2			3
Genel Toplam	Satır %		33,3	66,7			100,0
	Sütun %		4,8	3,7			1,5
	Toplam %		,5	1,0			1,5
Genel Toplam	N	11	21	54	72	36	194
	Satır %	5,7	10,8	27,8	37,1	18,6	100,0
	Sütun %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Genel Toplam	Toplam %	5,7	10,8	27,8	37,1	18,6	100,0

Tablo 8'de öğrencilerin öğrenim gördükleri okullar ile okuldaki yöneticilerin Türk öğrencilere eşit biçimde davranma konusundaki görüşleri verilmiştir.

Tablodaki bulgular incelendiğinde, öğrenci görüşlerine göre, Gymnasium ve Gesamtschule'lerde görevli yöneticilerin diğer okullardaki yöneticilere oranla Türk öğrencilere daha eşit davrandıkları görülmektedir. Buna karşılık, Fachoberschule öğrenim gören öğrencilerin yaklaşık üçte ikisi (%63,6), Sonderschule, Realschule ve Berufsschule'de okuyan öğrencilerin ise yaklaşık üçte biri yöneticilerin kendilerine eşit davranmadıklarını düşünmektedirler. Bununla birlikte, Sonderschule'de eğitim alan öğrencilerin üçte ikisi (%66,6) ve Hauptschule'de öğrenim gören öğrencilerin ise yarıya yakını (%45,2) bu konuda kararsız kalmışlardır. Okul türü dikkate alınmadan değerlendirme yapıldığında öğrencilerin yaklaşık beşte ikisi (%37,2) okullarındaki yöneticilerin kendilerine eşit davrandığını, dörtte biri ise (%24,5) eşit davranılmadığını ifade etmişlerdir.

Tablo 8: Öğrencilerin öğrenim gördükleri okullar ile okuldaki yöneticilerin Türk öğrencilere eşit biçimde davranma konusundaki görüşleri

Okullar	Okul yöneticileri eşit davranıyor mu?	Okul yöneticileri eşit davranıyor mu?			Genel Toplam %
		Evet	Hayır	Kararsızım	
Hauptschule	N	11	6	14	31
	Satır %	35,5	19,4	45,2	100,0
	Sütun %	15,1	12,5	18,7	15,8
	Toplam %	5,6	3,1	7,1	15,8
Realschule	N	11	10	12	33
	Satır %	33,3	30,3	36,4	100,0
	Sütun %	15,1	20,8	16,0	16,8
	Toplam %	5,6	5,1	6,1	16,8
Gymnasium	N	17	6	9	32
	Satır %	53,1	18,8	28,1	100,0
	Sütun %	23,3	12,5	12,0	16,3
	Toplam %	8,7	3,1	4,6	16,3
Gesamtschule	N	27	11	25	63
	Satır %	42,9	17,5	39,7	100,0
	Sütun %	37,0	22,9	33,3	32,1
	Toplam %	13,8	5,6	12,8	32,1
Berufsschule	N	6	7	10	23
	Satır %	26,1	30,4	43,5	100,0
	Sütun %	8,2	14,6	13,3	11,7
	Toplam %	3,1	3,6	5,1	11,7
Fachoberschule	N	1	7	3	11
	Satır %	9,1	63,6	27,3	100,0
	Sütun %	1,4	14,6	4,0	5,6
	Toplam %	,5	3,6	1,5	5,6
Sonderschule	N		1	2	3
	Satır %		33,3	66,7	100,0
	Sütun %		2,1	2,7	1,5
	Toplam %		,5	1,0	1,5
Genel Toplam	N	73	48	75	196
	Satır %	37,2	24,5	38,3	100,0
	Sütun %	100,0	100,0	100,0	100,0
	Toplam %	37,2	24,5	38,3	100,0

Tablo 9'da öğrencilerin öğrenim gördükleri okullar ile okuldaki imkânlardan eşit yararlanma konusundaki görüşleri yer almaktadır.

Tablo 9'da görüldüğü gibi, okuldaki imkânlardan eşit biçimde yararlanma konusunda en olumlu görüş bildirenler Gymnasium'da öğrenim gören öğrenciler olmuştur. Bu okula devam eden öğrencilerin dörtte üçü (%75) okuldaki imkânlardan Alman öğrencilerle eşit biçimde yararlanabildiklerini belirtmişlerdir. Bunun yanında, Gesamtschule, Realschule ve Hauptschule'de okuyan öğrenciler de bu konuda en olumlu yönde görüş belirten öğrencilerdir. Buna karşılık, Fachoberschule'de okuyan öğrencilerin yaklaşık beşte ikisi (%36,4), Sonderschule'de okuyan öğrencilerin üçte biri (%33,3) ise okuldaki imkânlardan eşit biçimde faydalanmadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca, Sonderschule'de öğrenim gören öğrencilerin üçte ikisi (%66,6), Berufsschule ve Hauptschule'deki öğrencilerin üçte biri (%34,8-%31) okuldaki imkânlardan kısmen yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Okul türü dikkate alınmadan değerlendirme yapıldığında, öğrencilerin beşte üçünden fazlası (%64,2) okullarındaki imkânlardan eşit faydalandıklarını, yaklaşık dörtte biri (%23,7) kısmen yararlandıklarını ve %12'si ise eşit biçimde yararlanamadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 9: Öğrencilerin öğrenim gördükleri okullar ile okuldaki imkânlardan eşit biçimde yararlanma konusundaki görüşleri

Okullar	Okuldaki imkânlardan eşit yararlanıyor musunuz?	Evet	Hayır	Kısmen	Genel Toplam %
Hauptschule	N	18	2	9	29
	Satır %	62,1	6,9	31,0	100,0
	Sütun %	14,8	8,7	20,0	15,3
	Toplam %	9,5	1,1	4,7	15,3
Realschule	N	20	2	9	31
	Satır %	64,5	6,5	29,0	100,0
	Sütun %	16,4	8,7	20,0	16,3
	Toplam %	10,5	1,1	4,7	16,3
Gymnasium	N	24	2	6	32
	Satır %	75,0	6,3	18,8	100,0
	Sütun %	19,7	8,7	13,3	16,8
	Toplam %	12,6	1,1	3,2	16,8
Gesamtschule	N	42	9	10	61
	Satır %	68,9	14,8	16,4	100,0
	Sütun %	34,4	39,1	22,2	32,1
	Toplam %	22,1	4,7	5,3	32,1
Berufsschule	N	12	3	8	23
	Satır %	52,2	13,0	34,8	100,0
	Sütun %	9,8	13,0	17,8	12,1
	Toplam %	6,3	1,6	4,2	12,1
Fachoberschule	N	6	4	1	11
	Satır %	54,5	36,4	9,1	100,0
	Sütun %	4,9	17,4	2,2	5,8
	Toplam %	3,2	2,1	,5	5,8
Sonderschule	N		1	2	3
	Satır %		33,3	66,7	100,0
	Sütun %		4,3	4,4	1,6
	Toplam %		,5	1,1	1,6
Genel Toplam	N	122	23	45	190
	Satır %	64,2	12,1	23,7	100,0
	Sütun %	100,0	100,0	100,0	100,0
	Toplam %	64,2	12,1	23,7	100,0

3. Alt Amaca İlişkin Bulgular

Tablo 10'da öğrencilerin öğrenim gördükleri okullar ile okullarından memnun olma durumuna ilişkin dağılım verilmiştir.

Tablo 10'daki bulgular incelendiğinde, Gymnasium'larda öğrenim gören Türk gençlerinin diğer okullarda bulunan öğrencilere göre okullarından daha fazla memnun oldukları anlaşılmaktadır. Bu okullarda öğrenim gören öğrencilerin tamamı okullarından “çok memnun” ve “memnun” olduklarını belirtmişlerdir. Gesamtschule, Realschule okuyan öğrenciler de okullarından en fazla memnun olan öğrenciler arasındadır. Buna karşın, Hauptschule'de öğrenim gören öğrencilerin beşte biri (%20), Sonderschule'de öğrenim görenlerin ise üçte biri (%33,3) okullarından genelde memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Tabloda yer alan bulgular okul türü dikkate alınmadan değerlendirildiğinde, öğrencilerin yaklaşık dörtte üçünün (%74,7) okullarından “çok memnun” ve “memnun” oldukları, onda birinden biraz fazlasının (%10,3) ise memnun olmadıkları ortaya çıkmıştır. Gökçe'ye (2006:11) göre, Almanya'da ortaokul ya da lise düzeyinde öğrenimlerini sürdürenler üzerinde yapılan araştırma sonuçlarında okullarından memnuniyet eğilimi öne çıkmaktadır.

Tablo 10: Öğrencilerin öğrenim gördükleri okullar ile okullarından memnun olma durumlarına ilişkin görüşleri

Okullar	Okuldan Memnun Olma Durumu	N	Çok	Memnunum	Kararsızım	Memnun	Hiç	Genel
			memnunum	değilim	memnun	değilim	Toplam %	
Hauptschule	N	4	17	3	2	4	30	
	Satır %	13,3	56,7	10,0	6,7	13,3	100,0	
	Sütun %	6,7	20,0	10,3	16,7	50,0	15,5	
	Toplam %	2,1	8,8	1,5	1,0	2,1	15,5	
Realschule	N	11	13	3	3	2	32	
	Satır %	34,4	40,6	9,4	9,4	6,3	100,0	
	Sütun %	18,3	15,3	10,3	25,0	25,0	16,5	
	Toplam %	5,7	6,7	1,5	1,5	1,0	16,5	
Gymnasium	N	15	17				32	
	Satır %	46,9	53,1				100,0	
	Sütun %	25,0	20,0				16,5	
	Toplam %	7,7	8,8				16,5	
Gesamtschule	N	17	27	12	5	2	63	
	Satır %	27,0	42,9	19,0	7,9	3,2	100,0	
	Sütun %	28,3	31,8	41,4	41,7	25,0	32,5	
	Toplam %	8,8	13,9	6,2	2,6	1,0	32,5	
Berufschule	N	7	7	8	1		23	
	Satır %	30,4	30,4	34,8	4,3		100,0	
	Sütun %	11,7	8,2	27,6	8,3		11,9	
	Toplam %	3,6	3,6	4,1	,5		11,9	
Fachoberschule	N	6	3	2			11	
	Satır %	54,5	27,3	18,2			100,0	
	Sütun %	10,0	3,5	6,9			5,7	
	Toplam %	3,1	1,5	1,0			5,7	
Sonderschule	N		1	1	1		3	
	Satır %		33,3	33,3	33,3		100,0%	
	Sütun %		1,2	3,4	8,3		1,5	
	Toplam %		,5	,5	,5		1,5	
Genel Toplam	N	60	85	29	12	8	194	
	Satır %	30,9	43,8	14,9	6,2	4,1	100,0	
	Sütun %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
	Toplam %	30,9	43,8	14,9	6,2	4,1	100,0	

4. Alt Amaca İlişkin Bulgular

Tablo 11’de öğrencilerin öğrenim gördükleri okullar ile okuldan sonra iş bulma konusundaki görüşlerine ilişkin dağılım gösterilmektedir.

Tablo’da görüldüğü gibi, Sonderschule, Berufschule ve Hauptschule’de okuyan öğrenciler mezun olduktan sonra rahatça iş bulabileceklerini en çok düşünen öğrencilerdir. Buna karşın, Fachoberschule ve Realschule’deki öğrencilerin ise yarıdan daha fazlası (%54,5-%51,6) rahat iş bulabileceklerini düşünmemektedir. Tabloda görüldüğü gibi, öğrencilerden mezun olduktan sonra rahatça iş bulabileceğini en fazla düşünenler Berufschule ve Hauptschule’de okuyanlardır. Bu okullardan mezun olan öğrenciler meslek sahibi olacaklarından, herhangi bir işletmede kalifiye işçi olarak istihdam edilmede pek sorun yaşamayacaklarını düşünmektedirler. Okul türü dikkate alınmadan değerlendirme yapıldığında öğrencilerin beşte üçü (%60,7) mezun olduktan sonra rahat iş bulabileceklerini, beşte ikisi ise (%39,3) iş bulmakta zorluk yaşayacağını düşünmektedir. Öğrencilerin yaklaşık %40’ının mezun olduktan sonra kolayca iş bulamayacaklarını düşünmelerinin sebebi, Almanya’da son yıllarda yabancılar arasında artan işsizlik ve meslek eğitimi almış olanların bile iş bulmada çektikleri zorluklar olabilir.

Tablo 11: Öğrencilerin öğrenim gördükleri okullar ile okuldan sonra iş bulma konusundaki görüşleri

Okullar	İş bulma konusundaki görüş			Genel Toplam %
		Evet	Hayır	
Hauptschule	N	22	7	29
	Satır %	75,9	24,1	100,0
	Sütun %	19,0	9,3	15,2
	Toplam %	11,5	3,7	15,2
Realschule	N	15	16	31
	Satır %	48,4	51,6	100,0
	Sütun %	12,9	21,3	16,2
	Toplam %	7,9	8,4	16,2
Gymnasium	N	17	14	31
	Satır %	54,8	45,2	100,0
	Sütun %	14,7	18,7	16,2
	Toplam %	8,9	7,3	16,2
Gesamtschule	N	36	27	63
	Satır %	57,1	42,9	100,0
	Sütun %	31,0	36,0	33,0
	Toplam %	18,8	14,1	33,0
Berufsschule	N	18	5	23
	Satır %	78,3	21,7	100,0
	Sütun %	15,5	6,7	12,0
	Toplam %	9,4	2,6	12,0
Fachoberschule	N	5	6	11
	Satır %	45,5	54,5	100,0
	Sütun %	4,3	8,0	5,8
	Toplam %	2,6	3,1	5,8
Sonderschule	N	3		3
	Satır %	100,0		100,0
	Sütun %	2,6		1,6
	Toplam %	1,6		1,6
Genel Toplam	N	116	75	191
	Satır %	60,7	39,3	100,0
	Sütun %	100,0	100,0	100,0
	Toplam %	60,7	39,3	100,0

SONUÇ ve ÖNERİLER

Birinci alt amaca yönelik bulgular yeniden değerlendirildiğinde, Almanya'da ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin çoğunluğunun Almanca yetersizliğinden kaynaklanan sorunlarının olmadığı söylenebilir. Öğrenim görülen okul dikkate alınarak yapılan değerlendirmede ise, Gymnasium'larda öğrenim gören Türk gençlerinin tüm dil alanlarındaki düzeylerinin diğer okullarda öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Sonderschule ve Hauptschule'de öğrenim gören öğrenciler ise Almanca dil seviyelerini en çok orta düzeyde belirten gruptur. Elde edilen bulgular okulların Alman eğitim sistemindeki yerini doğrular niteliktedir. Akademik başarısı yüksek öğrencileri yükseköğretime hazırlamak amacıyla kurulmuş Gymnasium'larda öğrenim gören öğrencilerin dil seviyelerinin diğer okullardaki öğrencilerden daha yüksek olması olağandır. Ancak Sonderschule ve Hauptschule'lerde okuyan öğrencilerin Almanca seviyelerini yükseltici önlemler alınmalıdır.

Araştırmanın ikinci alt amacına yönelik olarak elde edilen bulgular, öğretmenlerinin yarısının Türk öğrencilere karşı tutumlarının çoğunlukla olumlu olduğunu göstermiştir. Ancak bu sonuçlar yöneticilerin tutumları için geçerli değildir. Öğrencilerin üçte birinden fazlası yöneticilerin kendilerine eşit davrandığını, dörtte biri eşit davranmadığını, yaklaşık %40'ı ise bu konuda kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Konrad Adenauer Vakfı (2002) ve Perşembe (1998) tarafından yapılan çalışmaların bazı bulguları da bu sonucu

desteklemektedir. Bu sonuçlar, Türk öğrencilerin başarılarına doğrudan ya da dolaylı etki edecek bir faktör olduğundan daha ayrıntılı olarak incelenmesi gerekir. Gymnasium'larda öğrenim gören Türk öğrenciler, öğretmenlerinin kendilerine karşı olan tutumlarını en olumlu, yöneticilerin davranışlarını en eşit, okuldaki imkanlardan faydalanma düzeyini en yüksek düzeyde değerlendiren gruptur. Fachoberschule'deki öğrenciler ise aynı sorulara en olumsuz cevap veren grup olmuştur. Bir mesleki branşta öğrencileri daha üst düzeyde kuramsal ve uygulamalı bilgiler kazandırmakla görevli bu okullardaki durum, daha ayrıntılı araştırmalarla ortaya konmalıdır.

Üçüncü alt amaçta genel olarak öğrencilerin okullarından memnun olma düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular, Türk öğrencilerin çoğunlukla okullarından memnun olduklarını göstermiştir. Gymnasium'larda öğrenim gören Türk gençleri okullarından en memnun grup, Hauptschule ve Sonderschule'de öğrenim görenler ise en az memnun olan gruptur. İkinci alt amaçta belirtilen kısmi olumsuzluklara rağmen öğrencilerin çoğunluğunun okullarından memnun olması anlamlı bir bulgudur. Hesapçioğlu ve Çağlar'ın (1991) yapmış olduğu, "Yurt dışından dönen işçi çocuklarının Türk toplumuna ve eğitim sistemine uyum sorunları" adlı çalışmada da benzer bulgulara rastlanmıştır.

Araştırmanın son alt amacına yönelik olarak toplanan bulgular ise, araştırma kapsamına alınan öğrencilerin çoğunluğunun mezun olduktan sonra iş bulabileceğini düşündüğünü göstermektedir. Ancak öğrencilerin beşte ikisi ise iş bulma konusunda olumlu bir beklentiye sahip değildir. Berlin Büyükelçiliği'nin verdiği 2000 yılına ait işsizlik rakamları da bunu doğrular niteliktedir. Bu verilere göre, Almanya'da yabancılar arasında %20,2 ile en yüksek işsizlik oranı Türklere aittir. Bu bakımdan, ülkedeki genel işsizlik oranı gerekse de Türklerin işsizlik oranını dikkate alarak, çalışma kapsamındaki öğrencilerin %40'ı mezun olduktan sonra iş bulma konusunda olumsuz düşündükleri söylenebilir. Bununla birlikte, Sonderschule, Berufsschule ve Hauptschule'de öğrenim gören öğrenciler iş bulma konusunda daha olumlu beklentiye sahipken, Fachoberschule ve Realschule'de okuyan öğrencilerin beklentileri daha düşüktür. Elde edilen bulgulardan hareketle, mesleki eğitim alan öğrencilerin iş bulma ümitlerinin daha fazla olduğu söylenebilir. Ancak ileri mesleki eğitim veren Fachoberschule okullarında öğrenim gören öğrencilerin ise iş bulma konusundaki ümitleri ve beklentileri daha azdır.

KAYNAKLAR

- Arslan, M. (2006). Almanya'daki Türk İşçi Çocuklarının Eğitim Sorunları. *Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, (2), 233-245.
- Aytaç, K. (1979). Federal Almanya Okul Sistemi ve Türk İşçi Çocuklarının Eğitimden Elenişi. *Yurt Dışındaki Türk Çocuklarının Eğitim Sorunları Semineri*. Ankara.
- Aytaç, K. (1999). *Federal Almanya Cumhuriyeti'nde Okul Sistemi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi Elkitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (1998). *Karşılaştırmalı Eğitim*. Ankara: Kardeş Kitap ve Yayınevi.
- Erginer, A. (2006). Avrupa Birliği Eğitim Sistemleri. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Gökçe, O. (2006). Almanya'da Uyum ve Dışlanma Arasında Türk Gençleri. *Türk Yurdu Dergisi*, 26, (224), 9-18.
- Hesapçioğlu, M. ve Çağlar, A. (1991). Yurt Dışından Dönen İşçi Çocuklarının Türk Toplumuna ve Eğitim Sistemine Uyum Sorunları. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Yayın No: 498.
- Kumbaraoğlu, S. (1979). Yurt Dışındaki Türk Gençlerin Mesleki Eğitimi. *Yurt Dışındaki Türk Çocuklarının Eğitim Sorunları Semineri*. Ankara.
- Özdemir, Ç. (1987). Almanya'daki Türk İşçilerinin Avrupa Topluluğu Açısından Değerlendirilmesi. *Türk Yurdu Dergisi*, 7, (353), 23-27.
- Özdemir, Ç. (1988). Federal Almanya'daki Türk İşçi Çocuklarının Eğitim Sorunları Açısından İki Dillilik ve İki Kültürlülük ile İlgili Eğitim Modelleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özdoğan, B. (1979). Federal Almanya'daki Türk Çocuklarının Eğitiminde Karşılaşılan Darboğazlar. *Yurt Dışındaki Türk Çocuklarının Eğitim Sorunları Semineri*. Ankara.
- Perşembe, E. (2004). *Almanya'da Türk Kimliği*. Din ve Entegrasyon. Araştırma Yayınları. Ankara.

- Perşembe, E. (2006). Almanya'da Türk Varlığının Bugünkü Görünümü ve Geleceği. *Türk Yurdu Dergisi*, 26, (224), 80-85.
- Prothmann: H.(2006). Die Dummen aus Deutschland?. <http://www.ard.de/zukunft/kinder-sind-zukunft/kinder-sind-zukunft/dummen-aus-deutschland/> adresinden 5 Eylül 2007 tarihinde indirilmiştir.
- Sağlam, M. (1991). *Federal Alman İlkokullarında Türkçe ve Türk Kültürü Programının Etkililiği*. Anadolu Üniversitesi Yayınları No:541.
- Söhn, J. & Özcan, V. (2006). The Educational Attainment of Turkish Migrants in Germany. www.wz-berlin.de/zkd/aki/files/Söhn_Özcan_2006_preprint.pdf adresinden 5 Eylül 2007 tarihinde erişilmiştir.
- Şen, F. (2006). Almanya'daki Türkler- Entegrasyon ve Gettolaşma. <http://www.konrad.org.tr/Medya%20Mercek/13faruk.pdf> adresinden 8 Eylül 2007 tarihinde indirilmiştir.
- Tanrıverdi, N. İ. (2005). Immigration Politics in Germany Civil Society and Problems of Immigrants. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Avrupa Topluluğu Enstitüsü, Ankara.
- T.C. Berlin Büyükelçiliği. (2002). Türklerin Almanya'ya Uyumu. Bazı Klişeler ve Araştırma Sonuçları. <http://www.tuerkischebotschaft.de/tr/arsiv/2002/TrKitap2002.pdf> adresinden 8 Eylül 2006 tarihinde indirilmiştir.
- T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. (2005). Yurtdışındaki Vatandaşlarımıza ilişkin Gelişmeler ve Sayısal Veriler. 2005 Raporu. (http://www.diyih.gov.tr/yayinlar/dosyalar/pdf/diyih_2005_raporu.pdf adresinden 5 Eylül 2007 tarihinde indirilmiştir.
- Tezcan, M. (2000). *Dış Göç ve Eğitim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Türkiye Araştırmalar Merkezi. (1995). *2000'li Yıllarda Almanya'da Türkler*. Ankara: Önel Yayınevi.
- Unat, N. (1979). Göçmen İşçi Çocuklarının Sosyo-Psikolojik ve Eğitimsel Sorunları. *Yurt Dışındaki Türk Çocuklarının Eğitim Sorunları Semineri*. Ankara.
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.